

на сжитиѣ елементи, които образуватъ и нашето национално име: *Болга + ир*. Болга е Волга, а *ир* е именно казанско тоб. форма отъ турск. дума *ар* = мъжъ, юнакъ. (Вж. по-горѣ *Радловъ*, Словари, п. дум. *ар*. *Остроумовъ*, р. 97., *ир*, мъжина, мъжъ, и т. нат.).

И така *българинъ* значи буквално *човѣкъ, мъжъ отъ Вола, Волжанинъ*.

Съ това се рѣшава не само една трудна филологична гатанка, а се печели, както казахме отъ начало, и единъ новъ аргументъ въ полза на турско-татарската теория, много по-тежъкъ отъколкото всички други езикови докази, защото *българи* сж могли да се нарекатъ само *турко-татаритѣ*, поселени по брѣговетѣ на Волга.

Непосрѣдното заключение отъ горното положение е, че за да се именуватъ тѣй, още прѣди да се раздѣлятъ на нѣколко клона, *прабългаритѣ* трѣбва да сж живѣли *дълго време* наедно въ басейна на рѣката, отъ която сж получили названието си. Отъ туй гледище показанието на Мойсей Хоренски, че още въ II вѣкъ прѣди нашата ера, въ царуването на Аршака (ок. 120 пр. Р. Хр.), *българитѣ* населявали кавказкитѣ планини, отъ гдѣто били проникнали въ Армения, добива по-голъмо значение отъ онова, което му придава Паткановъ (вж. по-горѣ стр. 520, заб. 5.).

Остава да отговоримъ само на единъ въпросъ: *по кое течение* на Волга трѣбва да е обитавало най-напрѣдъ онова турско-татарско племе, което първо се е нарекло „българи“?

Вече горепоменатото арменско извѣстие и исторически доказаното съществуване на Меотийска или Черна България ни каратъ да прѣдположимъ, че главната маса на *българитѣ* ще се е намирала *дълго време* по *долното течение на Волга*.¹⁾

Че *българитѣ* по срѣдното и течение и въ басейна на Кама сж по-послѣшни колонисти, пришелци между едно чуждо население, това може да се заключи косвенно и отъ названието на главния имъ градъ *Булгар* (първоначално *Българъ*). — Така той не би се нарекълъ, ако да бѣ билъ основанъ отъ едно автохтонно население. *Булгар* е столицата на турско-татарскитѣ *българи*, за разлика отъ другитѣ фински поселения. (Ср. сегашнитѣ поселения у насъ: Арбанаси, Гърци, Сърби и пр.).

По-прякъ доказъ ни даватъ *турскитѣ елементи въ сегашния маджарски езикъ*, които споредъ по-нови маджарски ориенталисти се смѣтатъ за заети отъ *прабългарския езикъ*, отъ врѣмето когато *прабългари* и *маджари* сж живѣли като близки съсѣди. Тия елементи прѣдставятъ прѣди всичко характерния прѣходъ на з || р, който *Радловъ* открива и въ

¹⁾ Отъ гдѣ сж се прѣселили по брѣговетѣ на Волга, да ли отъ високото туранско плато (Baker) или отъ другагдѣ, за това могатъ да сжществуватъ само догадки. Ср. впрочемъ *Diefenbach*, о. с. II, 120.